

Sygn. akt VII U 530/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 listopada 2015 roku.

Sąd Okręgowy w Lublinie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący Sędzia SO Danuta Dadej-Więsyk

Protokolant st. sekretarz sąd. Marta Szacoń

po rozpoznaniu w dniu 16 listopada 2015 roku w Lublinie

sprawy S. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.

o prawo do emerytury

na skutek odwołania S. K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.

z dnia 12 lutego 2015 roku sygn.(...)

odwołanie oddala.

Sygn. akt VII U 530/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia(...) roku, znak:(...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. odmówił S. K. prawa do emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2013 roku, poz. 1440 ze zm.) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U z 1983 roku, Nr 8, poz. 43 ze zm.) z uwagi na to, że wnioskodawca nie udowodnił 25 – letniego okresu składkowego i nieskładkowego. Organ rentowy nie uwzględnił do stażu pracy okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od dnia 15 stycznia 1971 roku do dnia 31 sierpnia 1976 roku. W uzasadnieniu organ rentowy podniósł, że z zeznań świadków wynika okoliczność wykonywania pracy w gospodarstwie w sposób dorywczy oraz w niepełnym wymiarze czasu pracy jak również na brak wyjaśnienia w jakiej odległości od gospodarstwa rolnego znajdowała się szkoła oraz jak wnioskodawca godził pracę w gospodarstwie z nauką (decyzja – k. 32 akt rentowych).

W odwołaniu S. K. nie zgodził się z zaskarżoną decyzją podnosząc, że pracował w gospodarstwie rolnym rodziców w okresie nie uznanym przez organ rentowy (odwołanie – k. 2 akt sądowych).

W odpowiedzi na odwołanie organ renty wniósł o jego oddalenie, podnosząc argumenty, które legły u podstaw zaskarżonej decyzji (odpowiedź na odwołanie – k. 3 – 4 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

S. K., urodzony (...), w dniu 19 stycznia 2015 roku złożył wniosek o emeryturę. W jego treści zawarł oświadczenie o tym, że jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego, jednocześnie wnosząc o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa. Na podstawie dokumentów dołączonych do wniosku oraz znajdujących się w aktach Zakładu, organ rentowy ustalił na dzień 1 stycznia 1999 roku łączny okres podlegania ubezpieczeniom w wymiarze 21 lat i 2 dni, w tym 20 lat, 9 miesięcy i 26 dni okresów składkowych oraz 2 miesiące i 6 dni okresów nieskładkowych. Organ rentowy uwzględnił do stażu pracy w warunkach szczególnych okresy zatrudnienia w wymiarze 19 lat, 2 miesiące i 10 dni (okoliczności bezsporne).

Rodzice S. K., M. i S. małżeństwo K. w okresie od dnia 15 stycznia 1971 roku do dnia 31 sierpnia 1976 roku prowadzili stanowiące ich własność gospodarstwo rolne o powierzchni 6 ha położone w miejscowości M. S. w gminie B. oraz w miejscowości Z. w gminie C.. W okresie objętym sporem ubezpieczony zamieszkiwał razem z rodzicami oraz dwoma braćmi, niepełnosprawnym urodzonym w (...) roku oraz urodzonym w (...) roku. Ojciec skarżącego urodzony w (...) roku chorował na rozedmę płuc, niepełnosprawny brat nie był w stanie pracować w gospodarstwie rolnym ze względu na stan zdrowia a najmłodszy z braci ze względu na wiek, wobec czego większość prac w gospodarstwie wykonywała matka, której ubezpieczony pomagał po powrocie ze szkoły.

W ramach prowadzonego gospodarstwa rolnego były uprawiane buraki na powierzchni 0,5 hektara, ziemniaki na powierzchni około 1,5 hektara, pszenica jara i ozima na powierzchni 1,7 hektara, żyto na powierzchni około 1 hektara, owies na powierzchni około 1 hektara, jęczmień, tytoń na powierzchni od 30 do 40 arów, mieszankę zbożową na powierzchni około 1,5 hektara oraz koniczyna lub seradela. Wszystkie wskazane uprawy w ramach prac polowych ubezpieczony obrabiał się koniem. W gospodarstwie hodowano również od 10 do 15 świń, 2 krowy oraz konia.

W okresie od dnia 1 września 1970 roku do dnia 20 czerwca 1973 roku ubezpieczony uczył się w (...) Szkole Budowlanej nr (...) w L., której siedziba mieściła się przy ówczesnej ul. (...) (obecnie al. (...)) w zawodzie mechanika. Nauka we wskazanym okresie odbywała się przez 6 dni w tygodniu od poniedziałku do soboty z podziałem na 3 dni zajęć teoretycznych i 3 dni zajęć praktycznych. Liczba godzin dydaktycznych w tygodniu obowiązująca ubezpieczonego w pierwszej klasie, tj. w okresie od dnia 1 września 1970 roku do dnia 26 czerwca 1971 roku wynosiła 36, w tym 3 dni zajęć praktycznych po 4 godziny dziennie. W drugiej klasie, tj. w okresie od dnia 1 września 1971 roku do dnia 24 czerwca 1972 roku liczba takich godzin wynosiła również 36, w tym 3 dni zajęć praktycznych po 6 godziny dziennie. Natomiast w trzeciej klasie, tj. w okresie od dnia 1 września 1972 roku do dnia 20 czerwca 1973 roku, liczba wskazanych godzin wynosiła 42, w tym 3 dni zajęć praktycznych po 8 godziny dziennie. Liczba dopuszczalnych programem nauczania godzin nieobecności w zajęciach szkolnych wynosiła w roku szkolnym 1970/1971 25 w tym 19 nieusprawiedliwionych, w roku szkolnym 1971/1972 103 w tym 7 nieusprawiedliwionych a w roku szkolnym 1972/1973 84 w tym 15 nieusprawiedliwionych.

Następnie w okresie od dnia 1 września 1973 roku do dnia 9 czerwca 1976 roku ubezpieczony uczył się w Pedagogicznym Studium (...) im. Komisji Edukacji Narodowej w L.. W roku szkolnym 1973/1974 opuścił 66 godzin lekcyjnych, w roku szkolnym 1974/1975 26 godzin, w roku szkolnym 1975/1976 29 godzin a w roku szkolnym 1976/1977 12 godzin.

Zarówno do (...) Szkoły Budowlanej nr (...) w L. jak i Pedagogicznego Studium (...) im. Komisji Edukacji Narodowej w L. ubezpieczony dojeżdżał w dniach od poniedziałku do soboty autobusami dowożącymi pracowników zatrudnionych w L.. Wstawał przed godziną 5.00 i przygotowywał się do wyjścia z domu, co miało miejsce około godziny 5.30. Przed wyjściem z domu zajmował się wyłącznie rozpaleniem ognia pod parnikiem a wykonaniem pozostałych obowiązków zajmowała się matka. Do szkoły wyjeżdżał z M. S. o godzinie 6.00 i w L. po przejechaniu 35 km był przed godziną 7.00, rozpoczynając lekcje o godzinie 8.00. Ubezpieczony w pierwszej klasie (...) Szkoły Budowlanej nr (...) w L. zajęcia praktyczne kończył najwcześniej od godzinie 12.00, a zajęcia teoretyczne o godzinie 16.00, w drugiej klasie zarówno zajęcia teoretyczne jak i praktyczne o godzinie 14.00, a w trzeciej klasie zajęcia teoretyczne o godzinie 15.00 zaś praktyczne o godzinie 16.00. Po zakończeniu zajęć w szkole ubezpieczony trolejbusem przemieszczał się na ul. (...) z której piechotą szedł na dworzec autobusowy PKS, co zajmował około 30 minut. W sytuacji zakończenia zajęć lekcyjnych przed godziną 14.30 skarżący korzystał z komunikacji publicznej i autobusem przemieszczał się do

miejsowości B., do której podróż z L. trwała około 40 minut. Po dotarciu do wskazanej miejscowości, oddalonej od miejsca zamieszkania skarżącego około 4 kilometrów, ubezpieczony pieszo wracał do domu, co zajmowało od 30 do 40 minut. Natomiast w sytuacji zakończenia zajęć lekcyjnych po godzinie 14.30 skarżący wracał autobusem do miejscowości G., położonej około 300 metrów od M. S., co zajmowało około godziny.

Po powrocie do domu i spożyciu posiłku pomagał przy przygotowaniu pokarmu dla zwierząt, ich karmieniu oraz obrządku. W ramach tych obowiązków rznął siewkę i wybierał z piwnicy ziemniaki do parnika, ścielił pod zwierzęta słomę, usuwał z obory raz w tygodniu obornik, czerpał ze studni wodę z przeznaczeniem dla pojenia zwierząt. W okresie jesieni i zimy wskazane czynności rozpoczynały się około 17, 18 godziny i trwały do dwóch godzin.

Po zakończeniu zajęć szkolnych i powrocie do domu wykonywał również inne czynności w zależności od pory roku. Prace polowe rozpoczynały się na przełomie marca i kwietnia danego roku w związku z czym w okresie wiosennym ubezpieczony pracował przy sadzeniu tytoniu, buraków i ziemniaków oraz przy pielieniu tych roślin. W okresie jesiennym pracował przy wykopkach ziemniaków i buraków, a wszystkie prace polowe wykonywał przy wykorzystaniu konia. Od września uczestniczył również w zbieraniu, segregowaniu, suszeniu i prasowaniu liści tytoniu, przy czym oprócz skarżącego pracowali rodzice, z tym że przy zbieraniu wyłącznie matka ubezpieczonego, i co niekiedy trwało do okresu zimowego. Opisane prace były wykonywane przez ubezpieczonego do zapadnięcia zmroku, po zapadnięciu którego rozpoczynano obrządek zwierząt.

W okresie nauki ubezpieczonego w (...) Szkole Budowlanej nr (...) w L. oraz w Pedagogicznym Studium (...) im. Komisji Edukacji Narodowej w L. terminy przerw wakacyjnych przypadły w okresach od dnia 27 czerwca 1971 roku do dnia 31 sierpnia 1971 roku (2 miesiące i 5 dni), od dnia 25 czerwca 1972 roku do dnia 31 sierpnia 1972 roku (2 miesiące i 7 dni), od dnia 21 czerwca 1973 roku do dnia 2 września 1973 roku (2 miesiące i 13 dni), od dnia 21 czerwca 1974 roku do dnia 1 września 1974 roku (2 miesiące i 12 dni), od dnia 21 czerwca 1975 roku do dnia 31 sierpnia 1975 roku (2 miesiące i 11 dni) oraz od dnia 20 czerwca 1976 roku do dnia 31 sierpnia 1976 roku (2 miesiące i 12 dni). Łączny okres przerw wakacyjnych wynosi 1 rok i 2 miesiące. Cały czas trwania przerw wakacyjnych ubezpieczony spędzał w gospodarstwie rolnym rodziców pracując przy żniwach i zajmując się koszeniem zboża, wiązaniem snopków, ustawianiem ich w słupek, zwożeniem zboża oraz jego młóccę jak również przy przygotowaniu pokarmu dla zwierząt, ich karmieniu oraz obrządku, wyżej opisanych.

W trakcie wakacji po ukończeniu Pedagogicznego Studium (...) im. Komisji Edukacji Narodowej w L. w 1976 roku ubezpieczony wstąpił w związek małżeński i przeprowadził do L..

(kopia świadectwa dojrzałości – k. 27 – 30 a.s.; zaświadczenie Zespołu Szkół (...) – k. 31 a.s.; zaświadczenie Starostwa Powiatowego – k. 33 a.s.; pismo Zespołu Szkół (...) – k. 41 a.s.; pismo L. Kuratora Oświaty – k. 46 a.s.; pismo (...) Centrum (...) – k. 48 a.s.; zeznania S. K. – k. 21v. – 23, 59v. a.s.; zeznania świadka J. C. – k. 23v. – 24 a.s.; zeznania świadka A. P. – k. 24 – 24v. a.s.)

Przystępując do oceny dowodów osobowych należy stwierdzić, że przesłuchani w sprawie świadkowie J. C. oraz A. P. to osoby obce dla ubezpieczonego. Świadek J. C. w okresie objętym sporem mieszkała oraz pracowała w gospodarstwie rolnym w M. S. i była bezpośrednią sąsiadką ubezpieczonego. Świadek A. P. w okresie objętym sporem mieszkał i pracował w gospodarstwie rolnym w M. S. w bliskim sąsiedztwie gospodarstwa rolnego rodziców skarżącego. Okoliczności te w ocenie Sądu pozwalają na przyjęcie wniosku, że wskazani świadkowie posiadają niezbędne wiadomości dotyczące okoliczności pracy ubezpieczonego w gospodarstwie rolnym rodziców. Świadkowie opisali ogólny profil działalności gospodarstwa oraz ogólne obowiązki skarżącego, potwierdzając okoliczność pracy skarżącego w tym gospodarstwie. Zeznania świadków są logiczne, wzajemnie się uzupełniają oraz korelują z zeznaniami ubezpieczonego, wobec czego Sąd uznał je za wiarygodne w tym zakresie. Również organ rentowy nie podniósł okoliczności które mogłyby godzić w wiarygodność ich zeznań.

Przechodząc do oceny zeznań ubezpieczonego należy wskazać, że Sąd obdarzył je wiarą w zakresie poczynionych ustaleń. Nie znalazł natomiast podstaw do obdarzenia wiarą a tym samym przyjęcia za podstawę ustaleń w sprawie zeznań S. K. w zakresie w jakim twierdził, że zajęcia teoretyczne w szkole zawodowej kończył około godziny 12 –

13. Wynikająca z zeznań ubezpieczonego wskazana okoliczność nie znajdują potwierdzenia w pozostałym materiale dowodowym. Treść pisma Zespołu Szkół (...) z dnia 6 lipca 2015 roku (k. 41 a.s.), dotyczącego wymiaru i rozkładu zajęć dydaktycznych obowiązujących ubezpieczonego w okresie jego nauki w (...) Szkole Budowlanej nr (...) w L. w okresie od dnia 1 września 1970 roku do dnia 20 czerwca 1973 roku, w sposób jednoznaczny wskazuje, że we w okresie nauki, w czasie którego obowiązywał system uczęszczania na lekcje przez 6 dni w tygodniu od poniedziałku do soboty z podziałem na 3 dni zajęć teoretycznych i 3 dni zajęć praktycznych, ubezpieczony w pierwszej klasie kończył zajęcia teoretyczne najwcześniej o godzinie 16.00, w drugiej klasie o godzinie 14.00, a w trzeciej klasie o godzinie 16.00. W ocenie Sądu wskazany dokument sporządzony przez podmiot przechowujący akta dotyczące przebiegu nauczania w zakresie powyższych okoliczności w (...) Szkole Budowlanej nr (...) w okresie objętym sporem, w oparciu o plan nauczania nr (...) z uwzględnieniem zmian wprowadzonych zarządzeniem Ministra Oświaty i Szkolnictwa Wyższego nr PR2 – 0171 – 8/71, stanowi miarodajne źródło informacji w sprawie.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił również w oparciu o powołane dowody z dokumentów. Ich autentyczność w toku procesu nie była kwestionowana przez strony. Ich forma oraz treść nie wzbudziła ponadto wątpliwości co do ich autentyczności z urzędu, wobec czego zostały one uznane za wiarygodne w całości i jako takie stanowiły pełnowartościowe źródło informacji o okolicznościach faktycznych w sprawie.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie S. K. nie jest zasadne i jako takie nie zasługuje na uwzględnienie.

Do okoliczności spornej, biorąc pod uwagę treść zaskarżonej decyzji oraz treść odwołania, należała możliwość uwzględnienia przy ustalaniu prawa do emerytury przypadających przed dniem 1 stycznia 1983 roku okresów pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia od dnia 15 stycznia 1971 roku do dnia 31 sierpnia 1976 roku, w wymiarze 6 lat, 7 miesięcy i 17 dni, jako okresu składkowego z uwagi na niespełnienie przez skarżącego warunku legitymowania się co najmniej 25 – letnim okresem kwalifikowanym jako okresy składkowe i nieskładkowe.

Zgodnie z art. 24 ust. 1 b pkt 20 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 roku, poz. 748) – zwaną w dalej ustawą emerytalną, ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 roku przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku emerytalnego, wynoszącego dla mężczyzn urodzonych po dniu 30 września 1953 co najmniej 67 lat. Ubezpieczony nie ukończył wyżej wymienionego wieku, zatem nie spełnia warunków niezbędnych do ustalenia mu prawa do emerytury w oparciu o powołany przepis.

Natomiast w myśl art. 46 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 roku, a przed dniem 1 stycznia 1969 roku będącym pracownikami zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze przysługuje emerytura w wieku niższym niż wskazany, jeżeli nie przystąpili do otwartego funduszu emerytalnego i warunki do uzyskania emerytury określone w tych przepisach spełnią do dnia 31 grudnia 2008 roku. Przy czym wiek emerytalny, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie, których wymienionym osobom przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych. Według § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) – zwanego dalej rozporządzeniem Rady Ministrów, pracownik który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla mężczyzn oraz ma wymagany okres zatrudnienia, w tym, co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. S. K. do dnia 31 grudnia 2008 roku nie osiągnął wymaganego przez cytowany przepis wieku emerytalnego, tj. 60 lat.

Jednakże zgodnie z art. 184 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej, mężczyznom urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 roku przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 65 lat oraz okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 25 lat. Emerytura przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu

emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Przepis art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej stanowi, że za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia. Wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie, których osobom wymienionym w ust. 2 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych (art. 32 ust. 4 ustawy).

Zgodnie z § 2 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

Według przepisu § 3 rozporządzenia Rady Ministrów okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury, zwany dalej „wymaganym okresem zatrudnienia”, uważa się okres wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczanymi do okresów zatrudnienia.

Natomiast przepis § 4 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów stanowi, że pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn,
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym, co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Jednocześnie przepis § 1 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów stanowi, że właściwi ministrowie, kierownicy urzędów centralnych oraz centralne związki spółdzielcze w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych ustalają w podległych i nadzorowanych zakładach pracy stanowiska pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazach A i B.

Sumując powyższe, aby nabyć prawo do emerytury S. K. musiał spełnić łącznie następujące przesłanki:

- 1) osiągnąć obniżony do 60 lat wiek emerytalny;
- 2) nie przystąpić do otwartego funduszu emerytalnego;
- 3) na dzień 1 stycznia 1999 r. udowodnić:
 - a) co najmniej 15 - letni okres wykonywania prac w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze oraz
 - b) staż pracy w wymiarze co najmniej 25 lat.

Bezspornym jest, że ubezpieczony w dniu wydania zaskarżonej decyzji ukończył wymagane 60 lat, na dzień 1 stycznia 1999 roku legitymuje się 15 - letnim stażem pracy w warunkach szczególnych oraz że jako członek otwartego funduszu emerytalnego wnosił o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Odnosząc się do okoliczności spornej należy wskazać, że w rozpoznawanej sprawie zastosowanie znajduje art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej, zgodnie z którym przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również, traktując, z zastrzeżeniem art. 56, jak okresy składkowe przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 roku okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe,

ustalone na zasadach określonych w art. 5 - 7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.

Kwestia pracy w gospodarstwie rolnym na gruncie cytowanego przepisu była wielokrotnie przedmiotem rozważań w orzecznictwie sądowym. W judykaturze wykształcił się pogląd, iż o uwzględnieniu przy ustalaniu prawa do świadczeń emerytalnych okresów pracy w gospodarstwie rolnym sprzed objęcia rolników obowiązkiem opłacania składki na rolnicze ubezpieczenie społeczne domowników (tj. przed dniem 1 stycznia 1983 roku) przesądza wystąpienie dwóch okoliczności. Po pierwsze wykonywanie czynności rolniczych powinno odbywać się zgodnie z warunkami określonymi w definicji legalnej "domownika" z art. 6 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Po drugie czynności te muszą być wykonywane w wymiarze nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy, tj. minimum 4 godziny dziennie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2013 roku, II UK 368/12; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 24 sierpnia 2012 roku, III AUa 59/12; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 13 sierpnia 2013 roku, III AUa 147/13; wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 17 kwietnia 2013 roku, III AUa 212/13; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 24 września 2013 roku, III AUa 230/13; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 26 listopada 2013 roku, III AUa 238/13; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 9 października 2013 roku, III AUa 427/13; wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 21 sierpnia 2013 roku, III AUa 461/13; wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 12 września 2012 roku, III AUa 696/12; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 17 grudnia 2013 roku, III AUa 860/13; wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 7 lutego 2013 roku, III AUa 1059/12; wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 4 grudnia 2012 roku, III AUa 1423/12; wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 27 lutego 2014 roku, III AUa 1451/13; wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 31 lipca 2013 roku, III AUa 1513/12; wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 20 czerwca 2013 roku, III AUa 1719/12; wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 31 maja 2012 roku, III AUa 1916/11).

Nadto zgodnie z utrwalonym w orzecznictwie poglądem uprawnionej jest uwzględnienie okresu pracy w gospodarstwie rolnym także wówczas, gdy praca ta faktycznie nie była codziennie wykonywana, lecz ubezpieczony gotów był tę pracę codziennie wykonywać w wymiarze co najmniej 4 godzin dziennie, tj. był dyspozycyjny w tym zakresie. W praktyce oznacza to jednak konieczność zamieszkiwania wnioskodawcy co najmniej w pobliżu gospodarstwa rolnego, co w rozpoznawanej sprawie miało miejsce. Istotną okolicznością było natomiast uczęszczanie w okresie objętym sporem od dnia 15 stycznia 1971 roku do dnia 20 czerwca 1973 roku przez ubezpieczonego do (...) Szkole Budowlanej nr (...) w L. oraz od dnia 1 września 1973 roku do dnia 9 czerwca 1976 roku do Pedagogicznego Studium (...) im. Komisji Edukacji Narodowej w L., tj. miejscowości oddalonej od miejsca zamieszkania skarżącego i położenia gospodarstwa rolnego o 35 kilometrów, co wiązało się z codziennymi dojazdami z miejsca zamieszkania do szkoły i z powrotem. Okoliczność ta sama w sobie, zgodnie z poglądem wyrażonym w orzecznictwie, nie może stanowić powodu do wyłączenia możliwości uwzględnienia żądania zgłoszonego w odwołaniu. Każdy bowiem przypadek wskazywania na pracę w gospodarstwie rolnym powinien być oceniany indywidualnie, tzn. z uwzględnieniem wszelkich towarzyszących okoliczności, m.in. wieku osoby powołującej się na taką pracę, wykonywane czynności, charakter i rozmiar gospodarstwa, liczbę domowników oraz inne, nawet obiektywne, istniejące po stronie danej osoby (np. uczęszczanie do szkoły w miejscowości znacznie oddalonej od miejsca zamieszkania - położenie gospodarstwa rolnego) (wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 21 lutego 1995 roku, III AUa 3/95).

O ile w stanie faktycznym sprawy skarżącego dotyczyły okoliczności skutkujące uznaniem, że wykonywał on czynności rolnicze zgodnie z warunkami określonymi w definicji legalnej "domownika", tj. był członkiem rodziny rolnika, pozostawał we wspólnym gospodarstwie domowym z rolnikiem, miał ukończone 16 lat, nie podlegał obowiązkowi ubezpieczenia na podstawie innych przepisów, a praca w gospodarstwie rolnym stanowiła jego główne źródło utrzymania, to jednak nie spełnia ubezpieczony warunku wykonywania czynności w gospodarstwie w przyjętym wymiarze, tj. nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy, czyli minimum 4 godzin dziennie oraz gotowości do codziennego wykonywania tej pracy w wymiarze, tj. dyspozycyjności w tym zakresie w spornym okresie od dnia 1 września 1972 roku (początek III klasy (...)) do dnia 9 czerwca 1976 roku (z wyłączeniem przerw wakacyjnych).

Z poczynionych ustaleń wynika, że przed wyjazdem do szkoły ubezpieczony nie pracował w gospodarstwie. Odnosząc się natomiast do wymiaru czasu pracy niezbędnego do realizacji tej pracy w gospodarstwie po powrocie ubezpieczonego

do gospodarstwa ze szkoły w pierwszej kolejności należy podnieść okoliczność rzeczywistych czasowych możliwości przystąpienia do pracy po powrocie z uwagi na możliwą do przyjęcia w świetle poczynionych ustaleń godzinę tego powrotu. Z poczynionych ustaleń wynika, że po powrocie do domu po podjęciu zajęć w III klasie szkoły zasadniczej oraz zajęć w Pedagogicznym Studium (...) w całym okresie trwania procesu nauki, skarżący mógł podjąć pracę w gospodarstwie najwcześniej po godzinie 17.00. Odnosząc się natomiast do zakresu czasowego pracy świadczonej w gospodarstwie rolnym po powrocie ubezpieczonego ze szkoły należy podnieść, że co do zasady w okresie zimowym po powrocie do domu i spożyciu posiłku pomagał przy przygotowaniu pokarmu dla zwierząt, ich karmieniu oraz obrządku w ramach którego rznął sieczkę i wybierał z piwnicy ziemniaki do parnika, ścielił pod zwierzęta słomę, usuwał z obory raz w tygodniu obornik, czerpał ze studni wodę z przeznaczeniem dla pojenia zwierząt. Ustalone czynności w okresie jesieni i zimy rozpoczynały się około 17, 18 godziny i trwały do dwóch godzin. Po ich zakończeniu w okresie zimowym ubezpieczony innej pracy nie świadczył. Natomiast inne czynności jakie wykonywał w gospodarstwie co do rodzaju i ich zakresu były uzależnione od pory roku. I tak w związku z rozpoczęciem prac polowych na przełomie marca i kwietnia danego roku w okresie wiosennym pracował przy sadzeniu tytoniu, buraków i ziemniaków oraz przy pielieniu tych roślin. W okresie jesiennym pracował przy wykopkach ziemniaków i buraków. Od września uczestniczył również w zbieraniu, segregowaniu, suszeniu i prasowaniu liści tytoniu, przy czym oprócz skarżącego pracowali rodzice, z tym że przy zbieraniu wyłącznie matka ubezpieczonego, i co niekiedy trwało do okresu zimowego. Opisane prace były wykonywane przez ubezpieczonego do zapadnięcia zmroku, po zapadnięciu którego rozpoczynano obrządek zwierząt. W tym stanie rzeczy nie sposób było przyjąć, że wymiar czasowy wykonywanych przez skarżącego czynności przekraczał wymagany wymiar 4 godzi. W ocenie Sądu nie ziszczył się również warunek pozostawania w gotowości do ich wykonywania w tym wymiarze skoro ograniczenie gotowości do świadczenia pracy w gospodarstwie wynikało z okoliczności codziennej podróży do i z szkoły i wynikającej z niej nieobecności w gospodarstwie, a po powrocie ubezpieczonego do domu z charakteru wykonywanych przez niego prac.

W ustalonym stanie faktycznym sprawy zasadnym było natomiast uwzględnienie w ogólnym stażu pracy przypadających w okresie objętym sporem przerw wakacyjnych. Zgodnie bowiem z poglądem Sądu Najwyższego wyrażonym w wyroku z dnia 19 grudnia 2000 roku, sygn. II UKN 155/00, w którym Sąd ten odrzucił związek wykonywania czynności rolniczych z kryteriami określającymi termin "domownika" według art. 6 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, kwalifikując te czynności jako okres pracy w gospodarstwie rolnym, wyłącznie za pomocą spełnienia warunku wykonywania pracy w wymiarze co najmniej połowy pełnego wymiaru czasu pracy, co skutkuje możliwością uwzględnienia okresu pracy w gospodarstwie rolnym w czasie wakacji szkolnych. Zasadność uwzględnienia okresu pracy w gospodarstwie rolnym w czasie wakacji szkolnych, po ukończeniu 16 – tego roku życia, świadczonej przed dniem 1 stycznia 1983 roku w wymiarze przekraczającym połowę pełnego wymiaru czasu pracy potwierdzona została w późniejszym orzecznictwie (wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 31 sierpnia 2006 roku, sygn. III AUa 397/06; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 24 sierpnia 2012 roku, sygn. III AUa 59/12; wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 12 września 2012 roku, sygn. III AUa 696/12, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 9 września 2014 roku, sygn. III AUa 2480/13; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 28 kwietnia 2015 roku, sygn. III AUa 1037/14). Z przedstawionym poglądem Sąd Okręgowy w pełni się zgadza. Z poczynionych ustaleń wynika, że cały czas trwania przerw wakacyjnych ubezpieczony spędzał w gospodarstwie rolnym rodziców pracując przy żniwach i zajmując się koszeniem zboża, wiązaniem snopków, ustawianiem ich w słupki, zwożeniem zboża oraz jego młóccę jak również przy przygotowaniu pokarmu dla zwierząt, ich karmieniu oraz obrządku, w ramach którego rznął sieczkę i wybierał z piwnicy ziemniaki do parnika, ścielił pod zwierzęta słomę, usuwał z obory raz w tygodniu obornik, czerpał ze studni wodę z przeznaczeniem dla pojenia zwierząt. Należało zatem uznać, że w realiach rozpoznawanej sprawy ubezpieczony spełnia warunek wykonywania czynności w gospodarstwie w przyjętym wymiarze, tj. nie niższym niż połowa ustawowego czasu pracy, czyli minimum 4 godzin dziennie w całym spornym okresie pracy w gospodarstwie rolnym oraz gotowości do codziennego wykonywania tej pracy w wymiarze, tj. dyspozycyjności w tym zakresie. Nadto należy podkreślić, że w warunkach wiejskich odnoszących się do okresów objętych sporem przyjęte było, iż dziecko w okresie wakacji szkolnych pracuje w gospodarstwie rolnym rodziców na równi z nimi i przy wszystkich pracach. Z tych względów Sąd uwzględnił do wymaganego 25 – letniego okresu okresów składkowych i nieskładkowych jako okres składkowy okresy pracy ubezpieczonego w gospodarstwie rolnym rodziców przypadające, od dnia 15 stycznia 1971 r. do 1 września 1972 r. (początek nauki w III klasie (...)), (rok 7 miesięcy 16

dni) oraz w czasie przerw wakacyjnych od dnia 21 czerwca 1973 roku do dnia 2 września 1973 roku, od dnia 21 czerwca 1974 roku do dnia 1 września 1974 roku, od dnia 21 czerwca 1975 roku do dnia 31 sierpnia 1975 roku oraz od dnia 20 czerwca 1976 roku do dnia 31 sierpnia 1976 roku, w łącznym wymiarze 2 lat 4 miesięcy i 25 dni.

Biorąc pod uwagę bezsporny między stronami wymiar 21 lat i 2 dni, w tym 20 lat, 9 miesięcy i 26 dni okresów składkowych oraz 2 miesięcy i 6 dni okresów nieskładkowych okresu podlegania ubezpieczeniom oraz ocenę charakteru prawnego wyżej wskazanych okresów mieszczących się w okresie objętym sporem, należy uznać, że ubezpieczony nie spełnia warunku posiadania co najmniej 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych, niezbędnego do ustalenia prawa do emerytury w obniżonym wieku.

Podsumowując, wskazać należy, że o uprawnieniu do wcześniejszej emerytury decyduje łączne ścisłe spełnienie wszystkich warunków określonych w art. 184 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 2010 roku, II UK 140/10; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 2009 roku, I UK 218/09), a możliwość traktowania okresów pracy w gospodarstwie rolnym jako okresów składkowych w ramach ubezpieczenia pracowniczego powinna być interpretowana i stosowana w sposób restryktywny (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 października 2006 roku, I UK 73/06).

Jak wynika z poczynionych ustaleń S. K. pomimo, że legitymuje się co najmniej 15 – letnim stażem pracy w warunkach szczególnych, ukończył 60 lat życia i jako członek otwartego funduszu emerytalnego wnosił o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa, to jednak nie spełnia warunku legitymowania się ogólnym stażem pracy wynoszącym ponad 25 lat. Tym samym ubezpieczony nie spełnia łącznie wszystkich przesłanek do ustalenia mu prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach na podstawie przepisu art. 184 ustawy emerytalnej. W tej sytuacji nieuprawnionym byłoby przyznanie skarżącemu prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy oddalił odwołanie i na mocy wyżej wskazanych przepisów oraz art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.